Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 349.6:342.9:504

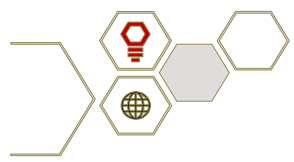
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18028482>**Адміністративно-правовий механізм реалізації екологічної функції
держави України в умовах євроінтеграції****Шестаков Владислав Олегович,**

аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права,

Сумський національний аграрний університет,

м. Суми, Україна, <https://orcid.org/0009-0007-1654-8344>**Прийнято: 08.12.2025 | Опубліковано: 23.12.2025**

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі екологічного складника державної політики в умовах євроінтеграції України, воєнних та поствоєнних викликів, а також необхідністю переходу від формального екологічного регулювання до результативного управління довкіллям. Метою статті є обґрунтування результат-орієнтованого підходу до вдосконалення адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави через інтеграцію міжнародних екологічних індикаторів у систему управлінських рішень та інституційних інструментів публічної влади. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, системний та структурно-функціональний підходи, порівняльно-правовий метод, інституційний аналіз, а також методи узагальнення та моделювання. У дослідженні використано дані міжнародних екологічних індексів, положення Цілей сталого розвитку ООН, норми національного та європейського екологічного законодавства. У результаті дослідження встановлено, що головною проблемою реалізації

екологічної функції держави є розрив між нормативним закріпленням екологічних вимог та фактичною результативністю адміністративно-правового механізму. Доведено доцільність переходу до результат-орієнтованої моделі екологічного врядування, у межах якої міжнародні екологічні індикатори застосовують як інструмент управлінської діагностики та основу для вибору адміністративно-правових рішень. Запропоновано авторську модель удосконалення адміністративно-правового механізму, що поєднує адміністративні процедури, контроль і відповідальність у межах єдиної системи та орієнтована на зниження екологічних ризиків, підвищення ефективності державної екологічної політики, а також узгодження національного екологічного управління з європейськими підходами. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання органами публічної влади під час реформування системи екологічного управління та підготовки до інтеграції в правовий та інституційний простір Європейського Союзу.

Ключові слова: екологічна функція держави, адміністративно-правовий механізм, екологічне врядування, екологічні індикатори, євроінтеграція.

Administrative and legal mechanism for implementing the environmental function of the state of Ukraine in the context of European integration

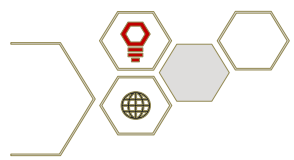
Vladislav Shestakov,

Postgraduate, Department of Administrative and Information Law,

Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine,

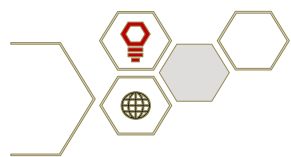
<https://orcid.org/0009-0007-1654-8344>

Abstract. The relevance of the study is determined by the growing role of the environmental component of state policy in the context of Ukraine's European

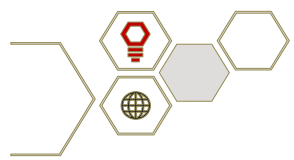
integration, wartime and post-war challenges, and the need to shift from formal environmental regulation to results-oriented environmental governance. The purpose of the article is to substantiate a results-oriented approach to improving the administrative and legal mechanisms for implementing the environmental function of the state through the integration of international environmental indicators into the system of managerial decision-making and institutional instruments of public authority. The methodological framework of the study comprises general scientific and specialised research methods, including analysis and synthesis, systemic and structural–functional approaches, the comparative legal method, institutional analysis, and methods of generalisation and modelling. The research draws on data from international environmental indices, the United Nations Sustainable Development Goals, and the norms of national and European environmental legislation. The study finds that a key problem in implementing the environmental function of the state is the gap between the formal legal environmental requirements and the actual effectiveness of the administrative and legal mechanisms. The expediency of transitioning to a results-oriented model of environmental governance is substantiated, in which international environmental indicators serve as tools for managerial diagnostics and as a basis for selecting administrative and legal decisions. An author proposes a model for improving administrative and legal mechanisms, integrating administrative procedures, controls, and liability within a unified system aimed at reducing environmental risks, enhancing the effectiveness of state environmental policy, and aligning national environmental governance with European approaches. The practical significance of the results lies in their potential application by public authorities in reforming the environmental governance system and preparing for integration into the legal and institutional space of the European Union.

Keywords: environmental function of the state; administrative and legal mechanism; environmental governance; environmental indicators; European integration.

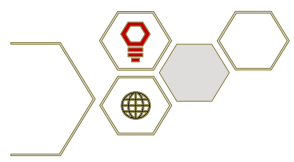

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації системи публічного управління та поглиблення євроінтеграційних процесів екологічна функція держави набуває особливої значущості, оскільки безпосередньо пов'язана з гарантуванням екологічної безпеки, сталого розвитку та якості життя населення [1, с. 239]. Водночас її практичне втілення в Україні залишається недостатньо результативним, попри наявність розгалуженої нормативно-правової бази та стратегічних документів у сфері охорони довкілля. Головною проблемою є розбіжності між нормативним закріпленням екологічних вимог і фактичною ефективністю адміністративно-правового механізму їх реалізації [2, с. 119]. Система екологічного управління характеризується фрагментарністю інституційних повноважень, неповною узгодженістю адміністративних процедур, обмеженим застосуванням превентивних та ризик-орієнтованих інструментів, а також домінуванням постфактум-контролю. Це ускладнює досягнення вимірюваних екологічних результатів і стримує інтеграцію національної екологічної політики до європейських стандартів екологічного врядування [3, с. 38]. Додатковим чинником загострення проблеми є воєнні та поствоєнні виклики, які посилили антропогенне навантаження на довкілля та актуалізували потребу в дієвих адміністративно-правових інструментах управління екологічними ризиками [4, с. 110]. З огляду на це, постає необхідність переосмислення підходів до організації адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави з орієнтацією не лише на формальну гармонізацію з правом Європейського Союзу (далі – ЄС), а й на досягнення реальних екологічних і управлінських цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях реалізацію екологічної функції держави розглядають як комплексний інституційно-управлінський процес, ефективність якого визначається не лише нормативною базою, а і якістю екологічного врядування та здатністю інтегрувати екологічні цілі в економічну й соціальну політику. Так, Х. Сонг зі

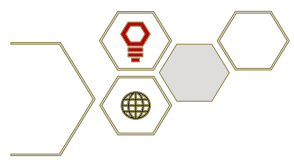
співавторами (Н. Song et al.) доводять, що поєднання екологічної політики із цифровою трансформацією та належною якістю управління сприяє підвищенню економічної стійкості держав [5]. На глобальному масиві даних Б. Бергугі (B. Bergougui) та О. Бен-Салха (O. Ben-Salha) обґрунтовують визначальну роль жорсткості екологічного регулювання в процесах енергетичного переходу та декарбонізації. Водночас у низці робіт наголошується на неоднозначності впливу адміністративних екологічних інструментів [6]. Зокрема, Ю. Чжан (Y. Zhang) та Дж. Чжан (J. Zhang) [7], а також С. Ю з колегами (C. You et al.) [8] виявляють наявність нелінійних ефектів, за яких екологічне врядування може стимулювати зелені інновації, але водночас обмежувати регіональний економічний розвиток у разі відсутності дієвих компенсаторних механізмів. Інституційно-політичний вимір екологічної функції держави розкрито в дослідженнях Е. Мартус (E. Martus) [9], Л. Стерфельдт (L. Stærfeldt) та П. Стейсі (P. Stacey) [10], де підкреслено, що сталість екологічних реформ залежить від спроможності екологічних інституцій вибудовувати міжсекторальні партнерства та від їхніх позицій у системі публічної влади, оскільки політична конкуренція та інституційна слабкість призводять до маргіналізації екологічних інтересів. Важливим продовженням інституційного підходу є вивчення механізмів контролю та відповідальності у сфері екологічного управління. Так, колектив науковців на чолі з А. Виноградовою (A. Vynohradova et al.) окреслює потенціал технічних і цифрових інструментів у виявленні та попередженні правопорушень, що підсилює адміністративно-правові механізми контролю та цифровізацію наглядових функцій держави [11]. На соціальному вимірі реалізації екологічної функції акцентують Ю. Ван (Y. Wang) і Ю. Цю (Y. Qiu) [12], а також С. Сюн зі співавторами (X. Xiong et al.) [13], які емпірично доводять залежність суспільної оцінки стану довкілля від ефективності державного екологічного врядування та залучення громадських інституцій. Прикладні природоохоронні аспекти екологічної політики описано в працях

В. Складар (V. Skliar) [14; 15] та К. Король із колегами (K. Korol et al.) [1], де показано, що збереження біорізноманіття, відновлення лісових екосистем і рекультивація порушених територій можливі лише за умови системного адміністративного управління та інституційної підтримки на рівні публічної влади. Фінансово-економічний і правовий аспекти екологічної функції держави висвітлено в дослідженнях П. Перерви та співавторів [4], які обґрунтовують синергію екологічного обліку й оподаткування як інструментів відповідальності бізнесу, а також у роботі О. Ковтун [2], де наголошено на фрагментарності екологічного законодавства та необхідності його систематизації в умовах воєнних і кліматичних викликів. Вагомим доповненням є стаття Ю. Суна та колег (Y. Sun et al.) [16], які демонструють, що результативність екологічного врядування суттєво залежить від моделей фінансової децентралізації, а вплив адміністративних рішень на екологічні показники має пороговий і просторово дифузний характер.

Отже, аналіз сучасних наукових напрацювань переконливо свідчить, що екологічна функція держави формується на перетині інституційної спроможності, адміністративно-правових інструментів, економічних стимулів та суспільної участі, що обґрунтовує необхідність переходу до інтегрованої, результат-орієнтованої моделі екологічного врядування, запропонованої в цьому дослідженні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний обсяг наукових праць, присвячених екологічному врядуванню та інституційному забезпеченню охорони довкілля, у сучасній науковій літературі залишаються недостатньо розробленими питання цілісної інтеграції міжнародних екологічних індикаторів у внутрішні адміністративно-правові механізми реалізації екологічної функції держави. Зокрема, майже відсутні узагальнені підходи до використання таких індикаторів не лише як інструментів оцінювання, а і як основи для ухвалення управлінських рішень у межах адміністративних процедур, систем контролю та адміністративної

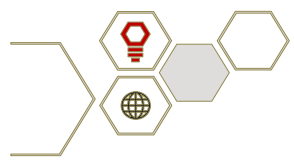
відповідальності. З огляду на викладене, дослідження орієнтоване на формування єдиного бачення вдосконалення адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави з урахуванням сучасних європейських підходів та вимог до результативності екологічного врядування. Практична цінність роботи полягає в можливості застосування отриманих висновків і узагальнень органами публічної влади для модернізації адміністративних процедур, підвищення ефективності екологічного контролю й відповідальності, а також для узгодження національної екологічної політики з вимогами та стандартами ЄС.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування результат-орієнтованого підходу до вдосконалення адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави через інтеграцію міжнародних екологічних індикаторів у систему адміністративних процедур, контроль та відповідальність в умовах євроінтеграції України.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) проаналізувати нормативно-правове та інституційне забезпечення екологічної функції держави України в умовах євроінтеграції та воєнних викликів;
- 2) оцінити ефективність практичної реалізації екологічної політики через міжнародні екологічні індекси та екологічно релевантні Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР) ООН;
- 3) розробити модель удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави, орієнтовану на результат-орієнтоване управління та інтеграцію цифрових і превентивних інструментів.

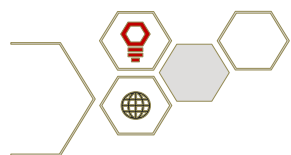
Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна функція держави в сучасних обставинах набуває статусу базової публічно-управлінської та правової прерогативи, оскільки сприяє балансу між економічним розвитком, безпекою населення й збереженням природного капіталу. У науковому вимірі її розглядають як системний напрям діяльності

держави, спрямований на нормативне закріплення екологічних вимог, організацію виконання природоохоронних заходів, контроль і нагляд за дотриманням екологічного законодавства, а також застосування юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. У практичній площині вона реалізується не декларативно, а через сукупність узгоджених інструментів публічного управління, які формують адміністративно-правовий механізм: принципи, компетенції органів влади, процедури ухвалення та виконання рішень, інспекційні повноваження, адміністративні послуги, механізми участі громадськості й судово-адміністративного захисту.

В умовах євроінтеграції екологічна функція держави України зазнає якісної трансформації: фокус зміщується від фрагментарного реагування на наслідки екологічних порушень до превентивного управління, інтеграції екологічних вимог у секторальні політики та орієнтації на стандарти ЄС щодо якості довкілля, кліматичної політики, управління відходами, охорони водних і земельних ресурсів. Додатковим чинником є воєнні та поствоєнні виклики, які посилюють потребу в дієвих інституційних рішеннях і верифікованих даних про стан довкілля та ефективність державної політики. Відповідно, важливо не лише описати нормативну архітектуру механізму, а й показати, наскільки результативно він працює з позиції міжнародно порівнюваних критеріїв.

З огляду на це, методологічно доцільним є використання міжнародних екологічних індексів як інструменту зовнішнього бенчмаркінгу втілення екологічної функції держави. Вони дають змогу не лише зіставити національні управлінські та регуляторні практики з глобальними стандартами, а й структуровано ідентифікувати проблемні компоненти екологічної політики – від якості адміністративного регулювання впливу на здоров'я населення до результативності управління природними ресурсами й кліматичними ризиками. У цьому контексті в табл. 1 систематизовано показники України в основних міжнародних екологічних індексах станом на 2024–2025 рр.,

акцентуючи не лише на рейтингових цифрах, а й на їх аналітичному значенні для оцінювання спроможності держави реалізовувати екологічну функцію.

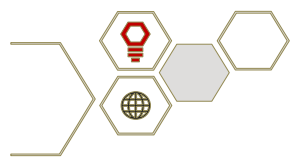
Таблиця 1

Позиції України в міжнародних екологічних індексах, 2024–2025 рр.

Індекс	Показник України	Місце України / кількість країн	Аналітичне значення
Індекс екологічної ефективності (Environmental Performance Index, EPI, 2024)	54,6	41/180	Інтегральна оцінка результативності державної екологічної політики та якості адміністративно-правового регулювання
Компонент «Екологічне здоров'я» (Environmental Health, EPI)	47,9	77/180	Характеризує ефективність регуляторних інструментів щодо мінімізації впливу довкілля на здоров'я населення
Компонент «Життєздатність екосистем» (Ecosystem Vitality, EPI)	58,9	51/180	Відображає спроможність держави забезпечувати сталий режим використання природних ресурсів
Компонент «Зміна клімату» (Climate Change, EPI)	53,9	25/180	Свідчить про потенціал реалізації кліматичної політики в умовах інституційних та безпекових обмежень
Індекс досягнення ЦСР (SDG Index, 2025)	75,7	42/166	Демонструє рівень інтеграції екологічної функції в загальну систему сталого розвитку

Джерело: побудовано автором за [17; 18]

Узагальнюючи наведене, бачимо, що позиції України в міжнародних екологічних індексах загалом відповідають середньому рівню глобальної екологічної результативності, проте характеризуються суттєвою внутрішньою диференціацією. Так, інтегральна оцінка EPI (41 місце) засвідчує наявність інституційної основи для реалізації екологічної функції держави, водночас низькі позиції за компонентом «Екологічне здоров'я» вказують на обмежену ефективність адміністративно-правових інструментів у сфері захисту здоров'я населення від екологічних ризиків. Вищі показники за напрямом кліматичної політики, попри воєнні умови, демонструють потенціал стратегічної адаптації та інтеграції європейських кліматичних підходів.

Отже, підсумки міжнародного бенчмаркінгу свідчать, що реалізація екологічної функції держави України перебуває у фазі інституційного становлення та адаптації до європейських стандартів, проте її ефективність значно залежить не лише від формальної гармонізації національного законодавства з правом ЄС, а й від спроможності адміністративно-правового механізму забезпечувати втілення вимірюваних екологічних результатів. У цьому контексті екологічна функція держави постає як багатовимірна управлінська категорія, що поєднує нормативно-правове регулювання, адміністративні процедури, інституційну відповідальність та систему контролю за досягненням цілей сталого розвитку.

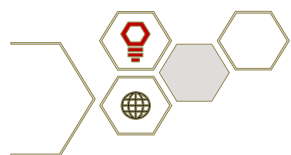
З огляду на це, подальший аналіз доцільно зосередити на практичній реалізації екологічної функції держави через призму екологічно релевантних ЦСР ООН, які є універсальним орієнтиром для формування екологічної політики, адміністративних рішень і механізмів відповідальності. Саме інтеграція ЦСР у систему публічного управління дає змогу визначити, наскільки адміністративно-правові інструменти держави гарантують досягнення стратегічних екологічних орієнтирів не декларативно, а на рівні конкретних управлінських результатів.

У зв'язку з цим аналітичне оцінювання реалізації екологічної функції держави України здійснюють через зіставлення основних екологічно релевантних ЦСР із наявними інструментами адміністративної відповідальності та регуляторного впливу, що систематизовано в табл. 2, у якій відображено взаємозв'язок між ЦСР, сферою державного втручання та механізмами адміністративно-правового забезпечення.

Таблиця 2

Екологічно релевантні ЦСР ООН та адміністративно-правова
відповідальність держави Україна

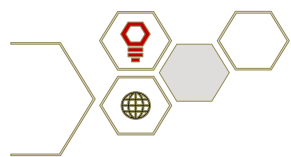
ЦСР	Рівень досягнення в Україні	Сфера екологічної політики та регулювання	Адміністративно-правові інструменти реалізації ЦСР	Аналітична інтерпретація
6	Середній	Водні ресурси,	Дозволи на спецводо-	Переважає

ЦСР	Рівень досягнення в Україні	Сфера екологічної політики та регулювання	Адміністративно-правові інструменти реалізації ЦСР	Аналітична інтерпретація
		якість питної води, водовідведення	користування; басейнове управління; державний моніторинг	дозвільно-контрольна модель за обмеженого контролю виконання
7	Середній	Енергетика, викиди, енергоефективність	Регулювання енергоринку; декарбонізаційні вимоги; підготовка до ETS	Інституційна готовність без повноцінних ринкових механізмів
11	Середній	Урбаністика, просторове планування	СЕО; містобудівне регулювання; громадські консультації	СЕО має переважно формальний характер
12	Середній	Поводження з відходами, ресурсоощадність	Контроль відходів; розширена відповідальність виробника	Фрагментарність контрольних функцій
13	Відносно високий	Кліматична політика, скорочення викидів	Кліматична стратегія; елементи вуглецевого ціноутворення	Найбільш структурований напрям
15	Низький	Біорізноманіття, ліси, деградація земель	Заповідна справа; державний екологічний нагляд	Низька результативність правозастосування

Джерело: побудовано автором за [17]

Дані табл. 2 свідчать, що реалізація екологічної функції держави України в розрізі екологічно релевантних ЦСР характеризується асиметричністю адміністративно-правового впливу. Для більшості цілей зафіксовано середній рівень досягнення, що вказує на наявність формалізованих інструментів регулювання за недостатньої управлінської результативності та збереження розриву між нормативним закріпленням екологічних вимог і їх практичним виконанням. Відносно кращі результати за ЦСР 13 підтверджують ефективність інтеграції міжнародних кліматичних зобов'язань у національну політику, тоді як низький рівень утілення ЦСР 15 засвідчує обмеженість чинної моделі екологічного нагляду та необхідність у посиленні контрольних інструментів. Загалом, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що основною перешкодою реалізації екологічної функції

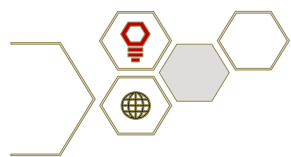
держави є не дефіцит нормативного регулювання, а недостатня інституційна спроможність публічної влади забезпечувати його результативне виконання. У цих умовах актуалізується потреба трансформації адміністративно-правового механізму від формально-дозвільної моделі до управління, орієнтованого на відповідальність, координацію та оцінку досягнутих екологічних результатів.

У цьому контексті особливого значення набуває інституційний вимір екологічного управління, який визначає здатність органів публічної влади здійснювати екологічну політику відповідно до європейських стандартів належного врядування. Виявлені інституційні обмеження свідчать про наявність розбіжностей між екологічними деклараціями та управлінською практикою, що зумовлює доцільність узагальнення основних параметрів інституційної спроможності (табл. 3).

Таблиця 3

Інституційна спроможність публічної влади у сфері екологічного управління:
порівняльний аспект

Критерій	Україна	Країни OECD	Аналітичний висновок
Ефективність державного управління	Низька, з високою залежністю від ручного адміністрування	Середня – висока, заснована на циклі політики	Основною проблемою є не дефіцит норм, а слабка імплементація та контроль виконання
Стратегічне планування екополітики	Формалізоване, орієнтоване на документи	Інституціолізоване, орієнтоване на результати	Відсутність системного оцінювання досягнення цілей зменшує управлінську результативність
Внутрішній контроль і ризик-менеджмент	Фрагментарний, реактивний	Системний, превентивний	Потреба впровадження SMART-контролю та ризик-орієнтованого підходу
Міжвідомча координація	Слабка, секторальна	Інтегрована, міжсекторальна	Інституційна роз'єднаність ускладнює комплексну реалізацію екологічної функції
Публічна підзвітність і участь	Обмежена, формальна	Висока, процедурно закріплена	Недостатня ефективна участь громадськості знижує легітимність управлінських рішень

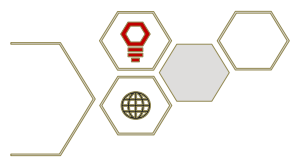

Критерій	Україна	Країни OECD	Аналітичний висновок
Цифрові інструменти управління	Часткові, несинхронізовані	Інтегровані платформи	Суттєві розбіжності в рівні цифрового врядування та управління на основі даних
Кадрова спроможність	Недостатня, висока плинність	Стабільна, професіоналізована	Кадрові обмеження зменшують сталість екологічної політики
Система моніторингу та оцінювання	Нерегулярна	Постійна та стандартизована	Відсутність системи моніторингу й оцінювання перешкоджає корекції екологічної політики

Джерело: побудовано автором

Порівняльний аналіз інституційної спроможності публічної влади у сфері екологічного управління засвідчує наявність розбіжностей між нормативною повнотою екологічного регулювання в Україні та його фактичною управлінською результативністю. На відміну від країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у яких екологічна політика реалізується в межах повного управлінського циклу, в Україні домінує формально-адміністративний підхід, що супроводжується недостатнім контролем виконання стратегічних рішень, фрагментарністю внутрішнього нагляду та слабкою міжвідомчою координацією. Це ускладнює перехід до data-driven моделей управління довкіллям і знижує ефективність використання наявного інституційного потенціалу.

У цьому контексті особливої актуальності набуває оцінювання нормативно-правового забезпечення реалізації екологічної функції держави в умовах євроінтеграції, зокрема з погляду відповідності національного законодавства *acquis communautaire*. Гармонізацію еколого-правових норм України з директивами ЄС у сферах охорони довкілля, управління ресурсами та екологічної безпеки розглядають як базову передумову становлення результативного адміністративно-правового механізму. Нормативна основа втілення екологічної функції держави сформована як багаторівнева система законодавчих і стратегічних актів, ядром якої є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [19]. Його положення конкретизуються в стратегічних документах, зокрема Основних засадах

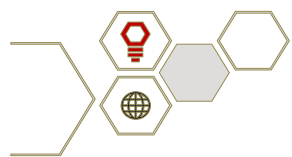

державної екологічної політики України до 2030 року [20] та Стратегії екологічної безпеки й адаптації до зміни клімату [21], що інтегрують екологічні пріоритети в систему державного стратегічного планування. Інституційне значення екологічної функції посилюється її інтеграцією до системи національної безпеки через відповідні норми законодавства, зокрема Закону України «Про національну безпеку» [22], Стратегію національної безпеки «Безпека людини – безпека країни» [23] та політико-правові рішення держави.

Практична реалізація екологічної політики визначається інституційною архітектурою органів публічної влади, а також виконанням міжнародних зобов'язань України у сфері охорони довкілля, зокрема за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [24], багатосторонніми природоохоронними конвенціями (Оргуською, Базельською, Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, Паризькою угодою) [25] та Цілями сталого розвитку ООН [26]. Контрольні та наглядові функції зосереджені в Державній екологічній інспекції України, тоді як реагування на екологічні загрози техногенного й природного характеру покладено на Державну службу України з надзвичайних ситуацій. На регіональному та місцевому рівнях утілення екологічної політики здійснюють обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування з урахуванням територіальної специфіки.

Водночас функціонування інституційної системи екологічного врядування в Україні супроводжується структурними дисфункціями, зокрема фрагментарністю контрольних повноважень, обмеженими інспекційними можливостями та дублюванням компетенцій між органами публічної влади. Це зумовлює розірваність управлінського циклу, коли нормативні вимоги та стратегічні рішення не підкріплюються узгодженими процедурами, системним моніторингом і дієвими механізмами реагування, що на практиці формує переважно реактивний характер екологічного управління.

У контексті євроінтеграції така модель не відповідає європейським

підходам до екологічного врядування, які ґрунтуються на орієнтації на результат, ризик-орієнтованому нагляді та превентивному управлінні. Відповідно, удосконалення адміністративно-правового механізму доцільно розглядати як інтегровану систему, що поєднує превентивні адміністративні процедури, ефективний контроль і нагляд та адміністративну відповідальність як інструмент забезпечення невідворотності реагування й відновлення порушених екологічних інтересів.

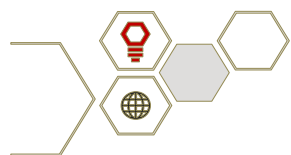
Вагому роль у цій системі відіграють інструменти превентивного характеру, зокрема оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка, а також дозвільні процедури, результативність яких значно залежить від цифровізації адміністративних процесів. У таких умовах державний екологічний контроль має еволюціонувати від суто інспекційної моделі до SMART-контролю, заснованого на ризик-орієнтованому підході, даних моніторингу та цифрових інструментах фіксації порушень, із урахуванням європейських стандартів екологічного нагляду.

Низька узгодженість процедур і домінування постфактум-контролю зумовлюють відсутність стійких і вимірюваних екологічних результатів, що обґрунтовує необхідність переходу до моделі вдосконалення адміністративно-правового механізму (табл. 4).

Таблиця 4

Взаємозв'язок екологічних індикаторів та елементів адміністративно-правового механізму

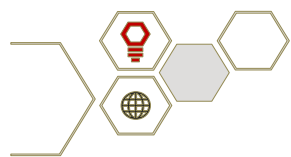
Основна проблема реалізації	Елемент адміністративно-правового механізму	Конкретні інструменти впливу	Очікуваний управлінський та екологічний ефект
<i>Екологічний індикатор</i>			
<i>Індекс екологічного здоров'я (EPI)</i>			
Недостатній контроль за впливом забруднення на здоров'я населення	Адміністративний контроль і нагляд	Ризик-орієнтований екологічний нагляд; цифрові реєстри порушень; автоматизовані перевірки	Зменшення негативного впливу довкілля на здоров'я населення; посилення превентивної функції контролю

Основна проблема реалізації	Елемент адміністративно-правового механізму	Конкретні інструменти впливу	Очікуваний управлінський та екологічний ефект
<i>Екологічний індикатор</i>			
<i>ЦСР 12 «Відповідальне споживання і виробництво»</i>			
Неефективна система управління відходами та низька відповідальність виробників	Адміністративні процедури та дозвільна система	Електронні дозволи; розширена відповідальність виробника; цифровий облік відходів	Скорочення обсягів забруднення; підвищення прозорості поводження з відходами
<i>Енергоефективність економіки</i>			
Висока енергоємність та слабка мотивація до енергоощадних рішень	Економіко-адміністративні інструменти регулювання	Система торгівлі викидами; податкові стимули; стандарти енергоефективності	Зниження енергоємності економіки; прискорення декарбонізації
<i>Індекс кліматичних змін</i>			
Військові та кризові викиди, обмежений облік кліматичних ризиків	Стратегічне екологічне регулювання і звітність	Кліматичний облік; системи вимірювання, звітності та верифікації; звітність, сумісна з підходами ЄС	Узгодження кліматичної політики України з європейськими підходами; підвищення міжнародної довіри

Джерело: побудовано автором

Авторська модель відображає логіку інтеграції міжнародних екологічних індикаторів результативності в механізм ухвалення адміністративно-правових рішень, що дає змогу безпосередньо пов'язати екологічні проблеми з відповідними управлінськими інструментами та очікуваними ефектами. Такий підхід трансформує екологічні індикатори з інформаційних показників у практичні орієнтири державного регулювання. Зокрема, низькі значення складника екологічного здоров'я в структурі Індексу екологічної ефективності демонструють посилення ризик-орієнтованого екологічного нагляду та цифровізації контрольних процедур. Обмежений прогрес у досягненні ЦСР 12 актуалізує електронізацію дозвільної системи та запровадження розширеної відповідальності виробника, тоді як висока енергоємність економіки зумовлює доцільність використання економіко-адміністративних інструментів декарбонізації. Кліматичні виклики,

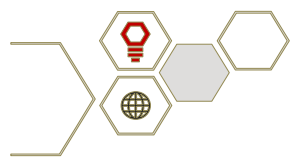
поглиблені воєнними чинниками, підкреслюють необхідність формування системи кліматичного обліку та звітності, сумісної з підходами ЄС. Узагальнену логіку взаємодії екологічних індикаторів, елементів адміністративно-правового механізму та управлінських рішень у межах авторської моделі схематично представлено на рис. 1.

Рис. 1. Модель удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації екологічної функції держави

Джерело: побудовано автором

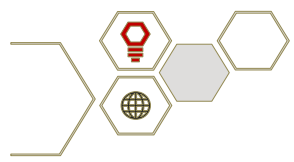
Представлений у дослідженні підхід ґрунтується на інтеграції міжнародних екологічних індикаторів у процес становлення та реалізації управлінських рішень, що забезпечує обґрунтоване визначення пріоритетів державного втручання у сфері довкілля. Його практична реалізація передбачає узгоджене застосування адміністративно-правових інструментів превенції, контролю та відповідальності, доповнених інституційними й цифровими рішеннями. Як наслідок, формується цілісний адміністративно-правовий механізм, спрямований на досягнення вимірюваних екологічних результатів і перехід від фрагментарного регулювання до результат-орієнтованого екологічного врядування.

Висновки. Реалізація екологічної функції держави в умовах євроінтеграції потребує переходу від формального нормативного регулювання до системного адміністративно-правового механізму, здатного забезпечувати досягнення вимірюваних екологічних результатів. Аналіз чинної практики свідчить, що наявність розгалуженої нормативної бази та стратегічних документів не супроводжується належною управлінською результативністю через фрагментарність інституцій, обмеженість превентивних інструментів і домінування постфактум-контролю. Порівняльне оцінювання міжнародних екологічних індикаторів і екологічно релевантних ЦСР засвідчує, що основними проблемами залишаються неузгодженість адміністративних процедур, слабка інтеграція контролю та відповідальності, а також недостатнє використання цифрових і ризик-орієнтованих підходів у сфері екологічного управління. Це зумовлює необхідність у комплексному перегляді підходів до організації адміністративно-правового механізму втілення екологічної функції держави.

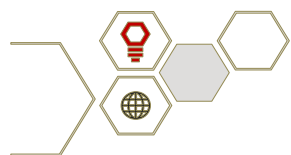
Запропонована авторська модель орієнтована на інтеграцію екологічних індикаторів у процес ухвалення управлінських рішень і передбачає узгодження адміністративних процедур, контролю та адміністративної відповідальності в межах єдиної результат-орієнтованої системи. Практичне значення моделі полягає в можливості її застосування органами публічної влади для підвищення ефективності екологічної політики, зниження екологічних ризиків та забезпечення сумісності національної системи екологічного врядування з європейськими підходами.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на апробацію запропонованої моделі в окремих секторах економіки та регіонах, а також на розроблення індикаторів оцінювання ефективності адміністративно-правових рішень у сфері охорони довкілля.

Список використаних джерел

1. Korol K., Bojko T., Kobko Y., Tymchyshyn A., Ruban A., Popovych V., Ilkiv B., Shuplat T. Evaluation of the ecological state and phytomeliorative efficiency of vegetation at landfills. *Ecological Engineering & Environmental Technology*. 2025. Vol. 26, № 2. P. 239–251. DOI: <https://doi.org/10.12912/27197050/196621>.
2. Ковтун О. М. Законодавство щодо забезпечення екологічної безпеки в Україні: сучасний стан, проблеми, напрями реформування. *Нове українське право*. 2025. № 3. С. 119–125. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.3.15>.
3. Кузіна Р. В. ESG та геополітичний ризик: економічні, соціальні та екологічні наслідки конфлікту в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2025. № 10 (335). С. 38–47. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-10-335-38-47>.
4. Перерва П. Г., Лега О. В., Безкровний О. В. Синергія екологічного обліку та оподаткування в контексті досягнення цілей сталого розвитку. *Економічний простір : зб. наук. праць*. 2025. № 197. С. 107–115. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.107-115>.
5. Song H., Wang F., Zhang R., Tahir M. The role of environmental governance policies on resource adaptation and digital economy resilience in G7 countries. *International Review of Economics & Finance*. 2025. Vol. 104. Art. 104711. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.104711>.
6. Bergougui B., Ben-Salha O. The impact of environmental governance on energy transitions: Evidence from a global perspective. *Sustainability*. 2025. Vol. 17, № 19. Art. 8759. DOI: <https://doi.org/10.3390/su17198759>.
7. Zhang Y., Zhang J. Environmental governance and regional green development: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*. 2024. Vol. 447. Art. 141643. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.141643>.
8. You C., Chen S., Wang H. Growth vs. sustainability: economic development and environmental governance in transition periods policy. *Economic*

Modelling. 2025. Art. 107433. DOI:
<https://doi.org/10.1016/j.econmod.2025.107433>.

9. Martus E. The environmental state in a political context: explaining institutional change in Georgia and Armenia. *Environmental Politics*. 2025. Vol. 34, № 2. P. 275–298. DOI: <https://doi.org/10.1080/09644016.2024.2371767>.

10. Stærfeldt L. K., Stacey P. A. Environmental governance and political contestation in contexts of illegal small-scale gold mining in Ghana. *Geoforum*. 2025. Vol. 160. Art. 104221. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2025.104221>.

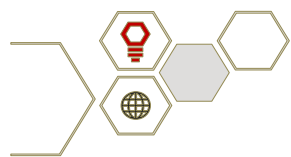
11. Vynohradova A., Kutsenko V., Tymchyshyn A., Dunaievskia L., Olkchova-Marchuk N. Investigation of criminal offenses in the field of tourism through technical means. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, № 73. P. 344–354. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.73.01.29>.

12. Wang Y., Qiu Y. How civil society organizations influence environmental governance in the Global South. *Current Opinion in Environmental Sustainability*. 2025. Vol. 75. Art. 101556. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2025.101556>.

13. Xiong X., Yu X., Wang Y., Jiang X., He W. Government governance capacity, public environmental awareness, and satisfaction with environmental governance. *SAGE Open*. 2024. Vol. 14, № 4. DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440241291749>.

14. Скляр В. Г. Природне поновлення провідних лісоутворювальних видів Новгород-Сіверського Полісся: реалізовані екологічні ніші та їхня динаміка. *Український ботанічний журнал*. 2014. Т. 71, № 1. С. 8–16. URL: <https://ukrbotj.co.ua/pdf/71/1/ukrbotj-2014-71-1-008.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

15. Skliar V., Smoliar N., Kozak M., Liubynskyi O., Skliar Yu. Ecological and cenotic features of natural regeneration of forests in the Left-Bank Polissya of Ukraine. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2024. Vol. 15, № 2. P. 118–134. DOI: <https://doi.org/10.31548/forest/2.2024.118>.

16. Sun Y., Liu M., Lv Y. Government environmental governance, fiscal decentralization, and carbon intensity of the construction industry. *Scientific Reports*. 2024. Vol. 14. Art. 29001. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-80599-5>.

17. Sustainable Development Report Data (SDR Data): офіційний статистичний ресурс. URL: <https://sdgtransformationcenter.org/sustainable-development-report> (дата звернення: 01.10.2025).

18. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. May 2025. Vol. 2025/10. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

19. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

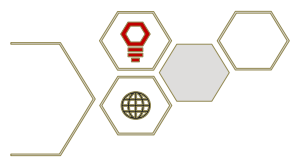
20. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення: 01.10.2025).

21. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-p#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

22. Про національну безпеку : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

23. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 01.10.2025).

24. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами від 27.06.2014 р. № 984_011. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 01.10.2025).

25. Природоохоронні конвенції. *Постійне представництво України у Женеві*: вебсайт. 2012. URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2617-environment> (дата звернення: 01.10.2025).

26. 17 Цілей сталого розвитку. *Global Compact Network Ukraine*: вебсайт. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 01.10.2025).